C/2024/6865

28.11.2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus

Digivõrke ja -taristut käsitlev ühenduvuspakett

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2024/6865)

Raportöör: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Kaasraportöör: **Maurizio MENSI**

Nõustajad	Sergio SANTILLÁN (raportööri nõustaja) Federico MARINI BALESTRA (kaasraportööri nõustaja)
Täiskogu otsus	15.2.2024
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
Vastutav sektsioon	transpordi, energeetika, infrastruktuuri ja infoühiskonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	18.7.2024
Vastuvõtmine täiskogus	18.9.2024
Täiskogu istungjärk nr	590
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	169/0/0

1. Järeldused ja soovitused

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee rõhutab digimajanduse tähtsust ELi majanduse jaoks ning omavahelise ühendatuse eeliseid eluaseme, ühistranspordi, tervishoiu ja inimsuhete seisukohast.

1.2. EL on vastu võtnud uued digimajandust käsitlevad määrused ja kohandanud ka oma tööstuspoliitikat. Siiski on vaja uusi otsuseid, et edendada seda sotsiaalsete ja majanduslike edusammude jaoks olulist sektorit. Euroopa digitaristu vajaduste rahuldamist käsitlev valge raamat peaks selle eesmärgi täitma. Uues tehnoloogilises ja turukontekstis on oluline tagada võrdsed tingimused kõigile digitaalses ökosüsteemis osalejatele ja tagada tarbijate ühesugune kaitse olenemata tarnijast.

1.3. EL seisab silmitsi mitme probleemiga, sealhulgas:

— tehnoloogia valdkonnas;

— investeeringute osas, sest ta vajab avalikult ja erasektorilt märkimisväärseid ja koordineeritud investeeringuid rohkem kui 200 miljardi euro ulatuses;

— integreerituma ühtse turu saavutamisel telekommunikatsiooni valdkonnas;

— vajadus ületada killustunud lähenemisviis raadiospektri haldamisele;

— õigusraamistiku loomine, mis tagab digioperaatoritele võrdsed tingimused;

— vabanemine liigsest sõltuvusest kolmandate riikide suurtest tarnijatest;

— vajadus suurendada innovatsiooni ja tööstussuutlikkust kogu telekommunikatsiooni väärtusahela ulatuses;

— kestlikkus;

— sidevõrkude, sealhulgas merealuste kaablite turvalisus ja vastupidavus.

1.4. Killustatus ei tulene mitte ainult erinevatest rakendusasutustest, vaid ka sellest, et liikmesriigid võtavad direktiive erinevalt üle, mistõttu teeb komitee ettepaneku:

— seada prioriteediks valdkonna reguleerimine määruste kaudu, kui võimalik;

— kohaldada Euroopa standardites sätestatud ühe asutuse põhimõtet;

— kiirendada sertifitseerimisprotsessi, mis võib praegu kesta 12 või isegi 24 kuud;

— kohaldada riikliku üldlubade andmise korra asemel päritoluriigi põhimõtet;

— avaldada asjakohased suunised Euroopa elektroonilise side seadustiku alusel kohaldatavate kvalifikatsioonide ja eeskirjade kohta;

— kehtestada realistlik tähtaeg vaskpaarvõrgust lahtiühendamiseks;

— kiirendada järgmise põlvkonna võrgu kasutuselevõttu;

— ühtlustada numeratsiooniressursside suhtes kohaldatavaid eeskirju.

1.5. Komitee toetab turumajanduse tingimustes selliste tugevate ettevõtjate loomist, kes edendavad tööhõive- ja sotsiaaldialoogi kooskõlas Euroopa väärtustega.

1.6. Edasine tegevus. Komitee ettepanekud:

— ühenduvus – edendada spektri ühtlustamist Euroopas;

— toetada riskikapitaliinvesteeringuid;

— investeerida taristusse, mis on võimeline tehisintellekti ulatuslikumat kasutamist toetama;

— kaitsta Euroopa elutähtsat taristut – reguleeritud üksuste küberturvalisus.

2. **Sissejuhatus**

2.1. Digitehnoloogial on kaugeleulatuv mõju ELi majanduse konkurentsivõimele, sest ta suurendab tõhusust ja innovatsiooni.

2.2. Omavaheline ühendatus toob inimestele kasu mitmel viisil, näiteks:

— ohutumad ja energiatõhusamad töökohad;

— odavam ja puhtam ühistransport;

— võimalus tõhustada tervishoiu-, pangandus-, sotsiaalkindlustus- ja maksusüsteeme ning võimalus tehisintellekti laialdasemalt kasutada.

2.3. Oma juhtpositsiooni säilitamiseks tööstuses peab EL saavutama juhtiva rolli keskse tähtsusega digitehnoloogia vertikaalsetes harudes alates tehisintellektist kuni kvantandmetöötluse, mikroelektroonika ja virtuaalreaalsuseni ning võtma kasutusele digitaristud alates küberturvalisusest ja 5Gst kuni pilvandmetöötluse ja andmeteni.

2.4. Enne seadusandliku tsükli lõppu kehtestati uued määrused, nagu digiteenuste määrus, digiturgude määrus, tehisintellekti käsitlev õigusakt, andmemäärus ja andmehalduse määrus. Lisaks määruste vastuvõtmisele ajakohastas EL 2021. aastal ka oma tööstuspoliitikat, et korraldada digi- ja rohesambad mitme algatuse ja eelkõige üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide kaudu. Seni ei ole neil projektidel olnud oodatud mõju.

2.5. Digikümnendi poliitikaprogrammi 2030 eesmärgid on järgmised:

— ühenduvus: gigabitiühendus kõigile;

— tipptehnoloogilised pooljuhid: kahekordistada ELi osakaalu ülemaailmses tootmises;

— andmed, serva- ja pilvetehnoloogia: 10 000 kliimaneutraalset üliturvalist servasõlme;

— infotehnoloogia: esimene kvantkiirendusega arvuti.

3. **Murekohad ELis**

3.1. Euroopa Komisjon ja digimajanduse osalised on ühel meelel paljude probleemide osas, mida EL peab lahendama.

3.1.1. Tehnoloogiaprobleemid: side- ja andmetöötlustehnoloogia kiire areng toob kaasa uusi ärimudeleid ja võrgurakendusi. Need nõuavad andmetöötluse, -säilituse ja -edastuse, aga ka tehnoloogilise suutlikkuse pidevat eksponentsiaalset kasvu.

3.1.2. Investeerimisvajadused: Euroopa vajab avalikult ja erasektorilt märkimisväärseid ja koordineeritud investeeringuid rohkem kui 200 miljardi euro ulatuses suure läbilaskevõimega digivõrkude kasutuselevõtuks, et aidata saavutada digikümnendi poliitikaprogrammis 2030 seatud eesmärgid. Lisaks nõuaks juhtivate telekommunikatsioonioperaatorite edukalt võrgu- ja pilveteenuste pakkujateks muutmine märkimisväärset täiendavat investeerimissuutlikkust. Vaja on kaalutletud investeerimisstrateegiat, milles võetakse arvesse asukohta ja rahvastikutihedust. Samuti peaksime tegelema taristu hooldamise ja ajakohastamise vajadusega. Merealuste kaablite kasutusiga on 25 aastat, kuid puudub strateegia olelusringi ennetavaks haldamiseks.

3.1.3. ELi õigusraamistikul on viimase 25 aasta jooksul olnud keskne roll liberaliseerimise ja investeeringute edendamisel. Sellega seoses peaksid EL ja liikmesriigid parandama oma suutlikkust toetada horisontaalset koostööd ja teadusuuringuid tehnoloogia arengu valdkonnas ning kiirendama menetlusi nende lihtsustamise kaudu ja paindlikuma reguleerimise kaudu.

3.1.4. Võrreldes teiste osalejatega on odavad ja uuenduslikud mobiilside- ja kiudoptilised teenused ELis laialt levinud. Olemasolev õigusraamistik, mis põhineb investeeringute skaalal ja aegumisklauslil, tuleb säilitada ja vajaduse korral tuleb seda täiendada, et võtta arvesse uusi teenuseid ja osalejaid. Võttes arvesse masinaside teenuste arengut, tuleb ületada võimalikud erinevused riiklikes numeratsiooniplaanides ja lubade andmise korras, näiteks luues nende olemuslikult riikidevaheliste teenuste jaoks ajutised üleeuroopalised süsteemid. On väga oluline, et komisjoni valges raamatus esitatud poliitika- ja regulatiivseid stsenaariume rakendataks kiiresti konkreetsete meetmetega, mille eesmärk on toetada investeeringuid, mis on vajalikud ELi digikümnendi eesmärkide saavutamiseks ja teiste peamiste maailmamajandustega sammu pidamiseks, tagades, et teenuste kättesaadavus ja kvaliteet Euroopa tarbija jaoks ei ole halvem kui mujal maailmas.

3.1.5. Killustunud lähenemisviis raadiospektri haldamisele: varasemad katsed spektrihaldust ELi tasandil paremini koordineerida ei olnud lõpuni edukad ning täheldatud on ka lahknevusi ja viivitusi spektri eraldamise ja võrgutaristu kasutuselevõtu ajastamises liikmesriikides. Sellega seoses tervitab komitee komisjoni ettepanekut paremini ühtlustada mobiilsideteenuste jaoks raadiospektri eraldamist ja lubade andmist.

3.1.6. Võrdsete võimaluste puudumine: praegu on uues tehnoloogilises ja turukontekstis oluline tagada võrdsed tingimused kõigile digitaalses ökosüsteemis osalejatele ja tagada tarbijate ühesugune kaitse olenemata tarnijast. Kehtiv ELi elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste õigusraamistik ei kajasta telekommunikatsioonioperaatorite ja pilveteenuste pakkujate konvergentsi ega taga kõigile – nii avaliku kui ka erasektori – osalejatele ja digivõrkude lõppkasutajatele samaväärseid õigusi ja kohustusi. Valges raamatus kirjeldatakse tõetruult ökosüsteemi, kus erinevate osalejate rollide vahelised piirid muutuvad üha hägusamaks ja neid iseloomustavad erinevad suhted. Seetõttu ei ole „traditsiooniliste“ elektroonilise side pakkujate erinev regulatiivne kohtlemine võrreldes pilve- ja digiteenuste osutajatega enam õigustatud. See kehtib veelgi enam olukorras, kus digiturud ja -teenused on väga kontsentreerunud ning vähestel suurtel side automatiseerimise platvormidel (väga suured digiplatvormid / pääsuvalitsejad) on märkimisväärne juurdunud turuvõim ning nad pakuvad lõppkasutajatele asendamatut sisu/rakendusi.

Komitee hindab asjaolu, et komisjon märgib valges raamatus, et „mis tahes tulevase regulatsiooni kindel alus“ peaks olema „Euroopa deklaratsioon digiõiguste ja -põhimõtete kohta digikümnendiks“, kinnitades sellega oma pühendumust töötada välja asjakohased raamistikud, et kõik digiüleminekust kasu saavad turuosalised täidaksid oma sotsiaalseid kohustusi ning panustaksid õiglasel ja proportsionaalsel viisil kulude katmisse, millega tagatakse avalikud hüved, teenused ja taristu, millest saavad kasu kõik ELis elavad inimesed.

3.1.7. Suurte osalejate pilvekeskused on sageli ühendatud võrkudega, mis ei pruugi praeguste eeskirjade kohaselt olla liigitatud ei avalikuks ega privaatvõrguks, mistõttu esineb nende puhul õiguslikku ebakindlust.

3.1.8. Vajadus suurema innovatsiooni ja tööstussuutlikkuse järele kogu telekommunikatsiooni väärtusahelas: oma võrgutaristu majandusjulgeoleku tagamiseks võiks EL hõlbustada koostööpõhist ja multidistsiplinaarset keskkonda ning parandada ELi osalejate juurdepääsu rahastamisele, soodustades tihedamat koostööd era- ja avaliku sektori investeerimisstrateegiate vahel.

3.1.9. Kestlikkus: info- ja kommunikatsioonitehnoloogia sektori osakaal ülemaailmses elektritarbimises on ligikaudu 7–9 % ja ülemaailmses kasvuhoonegaaside heites ligikaudu 3 % ning see sektor tekitab ka üha rohkem elektroonikaromusid. Nõuetekohase kasutamise korral võib digitehnoloogiast saadav kasu kaaluda üles selle tekitatud heite ja aidata globaalset heidet vähendada, kuid selleks peavad operaatorid tegema täiendavaid investeeringuid.

3.1.10. Turvalisus: geopoliitilises keskkonnas, mida iseloomustavad üha enam pinged ja konfliktid, peaks elutähtsa taristu (küber)turvalisus ja vastupidavus põhinema usaldusväärsetel tarnijatel, läbivühendatavuse turvastandardite väljatöötamisel ning kõigi tasandite – maapealsete, muude kui maapealsete, juurdepääsu- ja magistraalvõrkude, sealhulgas merekaablitaristute – suuremal vastupanuvõimel ja integratsioonil.

4. **Digitaalse ühtse turu vajadus**

4.1. Komitee leiab, et telekommunikatsiooni õigusraamistikku ei ole vaja järsult muuta. Praegune mudel sobib endiselt turgude avamiseks ja turu kontsentratsiooni vältimiseks, mis on tavaliselt klientide jaoks hinnastamise ja innovatsiooni seisukohast kahjulik.

4.2. Lisaks konkurentsi edendamisele kiire lairibaühenduse sektoris tuleks õigusraamistikus keskenduda selliste uute küsimuste regulatiivsele käsitlemisele nagu riikidevahelised masinaside/esemevõrgu teenused.

4.3. Mõnel juhul võib osutuda vajalikuks tagada juurdepääs andmekeskusi ühendavatele magistraalidele või sidumine nendega, et vähendada uute pilvandmekeskuste rajamise kulusid, millest võib saada järgmine kitsaskoht. Selliste võrkude võimalik reguleerimine peaks toimuma nn traditsioonilise kolmeastmelise menetluse kohaselt, mis võimaldab riikide reguleerivatel asutustel kehtestada Euroopa Komisjoni järelevalve all nõudeid uutele turgudele.

5. **EL vajab kvaliteetseid töökohti, et olla digitaalse ja tehnoloogilise suveräänsuse poolest ülemaailmsetel turgudel konkurentsivõimeline**

5.1. Alates 2015. aastast on telekommunikatsioonisektoris täheldatud suurt muutust töökohtade liikides. Tööliikide üleminek peaks toimuma koostöös kohalike sidusrühmadega, tagades ümberõppevõimalused ja piisava arvu töötajaid digivõrgutaristu sektori tuleviku parandamiseks.

5.2. Põhimõtet „sama teenus, samad eeskirjad“ võiks kasutada selleks, et luua uus raamistik kõigi digivaldkonnas tegutsejate jaoks, ühtlustada eeskirju, laiendada praeguse raamistiku kohaldamisala ja kohaldada samu eeskirju analoogsetele teenustele, tagades seeläbi kõigile digivõrkudes osalejatele ja lõppkasutajatele võrdsed õigused ja kohustused.

5.3. Komitee soovitab määruses, mis sunnib ettevõtjaid jagama oma võrke teiste operaatoritega, anda uutesse võrkudesse investeerivatele ettevõtjatele õigus saada kasu rendilepingust. Oluline on tagada kulude õiglane jaotus ettevõtjate vahel.

5.4. Komitee toetab turumajanduse tingimustes selliste tugevate ettevõtjate loomist, kes edendavad tööhõive- ja sotsiaaldialoogi kooskõlas Euroopa väärtustega.

6. **Eeskirjade ühtlustamine, juhtimise reformimine, aruandluse lihtsustamine**

6.1. Killustatus ei tulene mitte ainult erinevatest täitevasutustest, vaid ka sellest, et liikmesriigid võtavad direktiive erinevalt üle. Mõnel puhul leidub erinevaid kriteeriume isegi sama liikmesriigi piires, kus pädevus on jagatud erinevate piirkondlike omavalitsuste vahel. See loob regulatiivse labürindi, mis nõuab õigusekspertide töölevõtmist ja takistab otsuste tegemist.

6.2. Seetõttu tuleb teha järgmist.

6.2.1. Seada prioriteediks valdkonna reguleerimine määruste kaudu niipalju kui võimalik.

6.2.2. Kohaldada Euroopa eeskirjades sätestatud ühe asutuse põhimõtet.

6.2.3. Kiirendada sertifitseerimisprotsessi, mis võib praegu kesta 12 või isegi 24 kuud. Ühtlustada võimaluse korral spektrijaotuse eeskirju ja kulusid. Mõned liikmesriigid on eraldanud sagedusi viisil, mis toob operaatoritele kaasa väga suured kulud. See võib aeglustada investeeringuid uutesse võrkudesse.

6.2.4. Kohaldada riikliku üldlubade andmise korra asemel päritoluriigi põhimõtet konkreetsete, virtuaalsemate ja tavaliselt riikidevaheliste teenuste puhul (nt masinaside (M2M) ja esemevõrgu (IoT) teenused).

6.2.5. Anda välja suunised kvalifitseerimise ja reguleerimise kohta, mida kohaldatakse Euroopa elektroonilise side seadustiku alusel eraõiguslike elektroonilise side teenuste/võrkude ja elektroonilise side teenuste suhtes, mis on numbrivabad, kuid kasutavad siiski numbrit lõppkasutaja identifitseerimiseks.

6.2.6. Kehtestada realistlik tähtaeg vaskpaarvõrkude kasutuselt kõrvaldamiseks, võttes arvesse ka asjaolu, et liikmesriikides on geograafia ja rahvaarvu ning kliendiliini pikkuse osas erinevad olukorrad, mistõttu võib mõnes piirkonnas olla mõistlik lubada hübriidtehnoloogia (valguskaabelühendus jaotuskapini (FTTC), vektortehnoloogia jne) kasutamist kauem.

6.2.7. Kehtestada järgmise põlvkonna võrgu kasutuselevõtu kiirendamiseks horisontaalsed (sümmeetrilised) kohustused kõigile sidusrühmadele, kellele kuulub tsiviiltaristu, mida saab kasutada kaablite ja antennide paigaldamiseks.

6.2.8. Ühtlustada eeskirju, mida kohaldatakse numeratsiooniressursside suhtes, mida ärikasutajad kasutavad teenuste ja võrkude digiteerimise ja virtualiseerimise tõttu üha enam piiriüleselt.

7. **Edasised sammud**

7.1. Ühenduvus – tugevdada spektri ühtlustamist Euroopas:

— Liikmesriigid ja komisjon peaksid parandama siduvate otsuste koordineerimist Euroopa tasandil, et suurendada erainvesteeringute mõju.

— Võtta vastu kogu ELis ühetaoliselt kohaldatav kaugeleulatuv gigabititaristu määrus ja luua lihtne juurdepääs avalikule taristule ja ühtne kontaktpunkt igas liikmesriigis.

— Anda välja üheti mõistetavad suunised eriteenuste vastavuse kohta avatud interneti määruse nõuetele.

7.2. Vabastada riskikapitaliinvesteeringud:

7.2.1. Kiirendada hilise etapi investeerimisvahendite loomist; minna üle ühtsetele ELi eeskirjadele kõigi riiklike kapitaliturgude kohta, mida toetab tihedam koostöö kohalike ja ELi ametiasutuste vahel.

7.3. Suurendada arukate võrkude alaseid teadusuuringuid ja vähendada latentsusaega:

7.3.1. Meditsiiniseadmed ja kaugdiagnostika on digivõrkude latentsusaja suhtes väga haavatavad. Suutlikkus parandada kõrvalistes piirkondades tervisediagnostikat ning tehisintellekti kasutamise võimalused selleks sõltuvad suurel määral kiirest ja usaldusväärsest digivõrgutaristust.

7.3.2. Arukad võrgud võivad vähendada heitkoguseid ning luua energiatõhusamaid töö- ja elukohti ning pakkuda dünaamilist viisi, kuidas tagada ühistranspordivedude tõhusam korraldus.

7.3.3. Järgida ühekordse aruandluse põhimõtet, mille komisjon on heaks kiitnud, ja anda aru ühele määratud asutusele.

7.4. Andmemajandus:

— Selgitada, et äriühingud alluvad andmemääruse kohaselt ühele juhtivale pädevale asutusele.

— Tunnistada andmemääruse ülimuslikkust raamistikuna, mis reguleerib andmete jagamist ettevõtetelt riigile ELi ametliku statistika jaoks.

— Tagada tervishoiu valdkonnas terviseandmete, andmekaitse ja privaatsuse ühtlustatud raamistik, sealhulgas isikuandmete kaitse üldmääruse ja tulevase Euroopa terviseandmeruumi kooskõla ja järjepidevus.

7.5. Euroopa elutähtsa taristu kaitsmine: reguleeritud üksuste küberturvalisus:

— Anda välja suunised, milles selgitatakse ELi küberturvalisuse 2. direktiivi ja küberkerksuse määruse koostoimet kaugandmetöötlusteenuste puhul.

— Järgida ühekordse aruandluse põhimõtet, mille komisjon on heaks kiitnud, ja anda aru ühele määratud asutusele.

— Konsolideerida küberturvalisuse üksused, et suurendada tegevuse tõhusust ja toetada paremini elutähtsa taristu, näiteks energiavõrkude vastupidavust.

— Leppida kokku selges ajakavas ELi sertifitseerimiskavade väljatöötamiseks ja heakskiitmiseks ning tagada, et need kavad keskenduvad üksnes tehnilistele küberturvalisuse kaitsemeetmetele.

7.6. Ühtlustada tarkvara sideprotokolle.

7.7. Kehtestada mõned põhinõuded kogu sidetarkvarale, nt kõik andmeedastused tuleks krüpteerida.

7.8. Digiteenuste riigihanked:

7.8.1. Muuta riigihangete direktiiv määruseks ja edendada pakkumuste hindamise ühtlustatud kriteeriume, mille järgi on küberturvalisus ja kestlikkus sama olulised kui kulud. Anda lühikeses perspektiivis direktiivi alusel välja suunised tarkvara ostmise kohta.

Brüssel, 18. september 2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Oliver RÖPKE